

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput I. Illustres Sancti natales, pietas in juventute, militia apud
Berengarium comitem, cælestis visio, rara in exsequendo, quod hac in
mandatis accepit, promptitudo, legatio in Franciam, vita ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

AUCTORE
C. B.

præter quæ et jam supra memorata cum nihil amplius, quod ad gloriam Sancti posthumam, resque gestas pertineat, notatu dignum inveniam, Commentario huic finem impono.

VITA

Auctore anonymo, verosimiliter monacho Broniensi,

Ex editione Mabillonii *Sec. v, Benedict. parte 1, a pag. 252 ad pag. 276.*

PROLOGUS.

Quæ auctorem a scribendo deterreat, ratione, a b

Domino patri amantissimo et pastori vigilantissimo domno Gontero a, abbatiæ Broniensi prælato, quidam professionis monasticæ, nullus autem religione, una sibi cum commisso grege perennis pascua vitæ. Jubet paternitas vestra b, mi pater dilectissime, immo filiorum vestrorum melliflua compellimur petitione, ut de domni Abbatis vita et virtutibus seu conversatione quemdam quasi nucleum satagamus quomodolibet enucleare: quatenus hac spiritali refectione interiorum hominem vulneratum, valeatis communiter refocillare. Verum, quæ et qualia nos absterreat ab hujusmodi cœptis, pandendum videtur: advertite paucis. Extollenda quippe tanti Viri præcellentia, calami nostri balbutiens imperitia, æmulum nihilominus obtrectans socordia, prioris etiam scriptoris oratio grammaticæ quidem composita; non tamen idiotis minusque capâcibus satis perspicua c.

c
ob quam nihilominus scribat.

2 Hæc autem omnia posthabemus jussioni vestræ; et licet tantæ impares simus sarcinæ, decrevimus tamen cum detrimento quoque nostri pudoris obtemperare. Nostram etenim pusillanimitatem ille confortat, cujus veridicentia salubriter clamat: Vires, inquit, quas imperitia denegat, caritas fraterna ministrat. Hoc in sermone confidens præsumo inchoare, certus certissime, quod auctoritas jussionis vestræ excusabit culpas imperitiæ nostræ. Pro vestra ergo benevolentia in me supervacua, quæso, resecat, hiantia supplete, commode dicta alacriter suscipite, nostrumque munusculum paternæ gratiæ provehite: ita enim et vobis constabit ratio nostri operis, si, quæ elicimus ex Viri Dei gestis, comprobentur subtili judicio sapientis. Vale vir Dei, et memento mei: valeant benivoli, respiciant æmuli.

C

ANNOTATA.

a *Fisenus in ecclesie Leodiensis Floribus (adi Commentarii prævii num. 8) pag. 446 abbatum Broniensium exhibet Catalogum, in quo post S. Gerardum Heribertus, anno 998 vita functus, deinde Guinebaldus, ac tertio loco comparet Gonterus.*

b *Hinc consequi videtur, scriptorem hunc fuisse Broniensem monachum. Adi Com. prævii num. 15.*

c *Hinc liquet, S. Gerardi Vitam litteris etiam mandasse scriptorem, qui antiquior sit, quam Vita, quam edimus, auctor, huicque insuper illum præluxisse.*

CAPUT I.

Illustres Sancti natales, pietas in juventute, militia apud Berengarium comitem, caelestis visio, rara in exsequendo, quod hæc in mandatis accepit, promptitudo, legatio in Franciam, vita monastica suscepta.

Sanctus claros sortitus est natales,

Vir itaque Domini domnus abbas Gerardus, gerendis Domini mandatis mirabiliter aptus, immo sacri principatus hierarchia caelesti per omnia dignus, siculi veridicorum relatione comperimus.

ingenuis atque orthodoxis parentibus apud Stablecellas Lomacensis territorii vicum exstitit oriundus. Claris quidem natalibus enituit, splendidior vero morum probitate refulsit. Pater ejus Stantius, ex prosapia Haganonis, Austrasiorum ducis, pro-satus a; mater autem Plictrudis nuncupata, domni Stephani, Tungrorum episcopi b, soror traditur exstitisse germana.

D

a
b

4 Huic ab ineunte pueritia Divinitatis concessit clementia, ætate videlicet sensuque proficere, et tam Deo quam hominibus complacere. Qui quoniam juvenculus esset corpore, juvenum tamen obscenas confabulationes dedignabatur attendere: quin potius honorum assuescens interesse conventibus, iniquorum evitabat summopere cæsus; et quem in corpore juvenus exornabat splendida, mentis canities condecoraverat sancta. Domus Dei ardentius frequentabat limina, ecclesiastici dogmatis sitiens epotare lumina: cujus salutaria ibidem percipiens pro captu monita, licet laicali esset circumdatus toga, tenaciori ruminabat memoria. Præmeditabatur adhuc teneriori pectore, quæ meruit postea devotus implere.

pietatisque studio ab ineunte ætate sese addidit.

Horrens amplecti luxus et ludicra sæcli, Emeruit templum fieri Spiraminis almi.

E

5 Ea tempestate comes Berengarius c Namucensi castro præsidebat, cujus stirpis posteritas ibidem hactenus perstat. Cui hic Athleta Dei officio militari commissus adhaerebat, primumque gradum amicitiae ejus quam familiariter obtinebat. Is ejus ad arbitrium comitatus negotia disponebat, sibi quæ præ ceteris difficiliora et secretiora committebat: quia (quod perrarum est) et militia valebat, et consulto prudentiori pollebat. Erat namque perspicax in consilio, fidelis in commisso, verax in sermone, facundissimus ore, lætissimus facie, serenissimus mente, dulcissimus colloquutione, mansuetissimus conversatione, justus in judicio, strenuus in auxilio: invictissima quoque muniebatur armatura; fidei scilicet galea, justitiæ lorica, verbi Domini framea, æquitatis impenetrabili parma. His vallatus inexpugnabiliter, spirituales nequitias debellabat infatigabiliter: hunc occultabat paludamentum cum Sebastiano, sed monachum demonstrabat frugalitas cum militante Martino.

Militiam apud comitem Berengarium sequens, raris animi corporisque

c

6 Multa illi circa commilitones benignitas, mira caritas, multa patientia atque humilitas. Proinde eum acsi patrem reverendo venerabantur, acsi dominum venerando reverebantur. Thesaurizabat igitur in cælo, ubi nec tinea demolitur, nec ærugo. Nudos tegebant, egentes alebant, laborantibus assistebat, pusillanimes refovebat, pupillos tuebatur, viduis adminiculabatur, oppressis patrocinabatur, F miseris opitulabatur.

dotibus est ei percarus, virtutesque christianas sedulo interea excolit.

Pacis amator erat, litem rixasque fugabat,

Ceu vir apostolicus est omnibus omnia factus.

Enimvero ex tanti Viri contubernio comes non modico tripudiabat gaudio, multoties expertus evidenti indicio, Domini Jesu manum esse cum illo: quippe cui, opitulante Deo, procedebant cuncta pro voto. Unde vix valens ejus absentiam ferre, a sui præsentia rarius sustinebat abesse. Qui cum una diebus (ut est consuetudinis nobilium) cum suis procederet venatum, hunc etiam, de quo agimus, Sanctum utile duxit educere secum.

7 Post gratum ergo venationis laborem, et sol jam in centro poli posebat prandii panem; comes et sui quærentes refectionem, regredi maturant suam ad mansionem. Ipse vero Dei amicus præponens spiritualia corporalibus, contiguam petit ecclesiam Bronii sitam impransus, quæ cum quibusdam prædiis adjacentibus ditioni suæ obvenerat a progenitoribus. Amplitudine siquidem prædiorum clarebat d, utpote qui suorum virtute majorum non degenerabat. Hoc autem oratoriolum jussu Pippini principis accepimus fundatum, et a domno Lamberto, Tungrensi præsule e, dedicatum, ut quoniam in vicinia saltus Marlignæ f erat positum, ubi princeps ipse solebat sæpenumero habere venationis exercitium, audire commodius posset divinum

dum autem quodam die post venationem cum comite obitam Sacrum audire meditatur,

d

e

f

A divinum ibidem officium. In quo etiam jucundum perhibetur accidisse aliquando miraculum, ex uno videlicet, quod sacer Antistes inunxerat saxum, per aliquantum temporis affluenter emanasse oleum.

*in ecclesia
somno obruitur,
corpore S. Eugeni
a se obtinendum,
caelesti visione
intelligit;
* i. e. visione*

g

h

8 Igitur Vir Domini sacerdotem mandans accersiri, ad tractanda scilicet Mysteria Christi; interim, ceu decebat servum Domini, orando incumbit divinæ contemplationi: et dum diutius præstolatur sacerdotis adventum, sopor divinitus irruit super eum, ut, quod materiali ædificio construxit postmodum, Divinitas sibi ostenderet in spiritu oratorii locum et modum. Vidit igitur in oromate * columnas Ecclesiæ, Petrum scilicet et Paulum, sibi assistere g, quorum alter primus in apostolico agmine manum manui ejus visus est innectere, eumque per ecclesiam et atrium familiariter circumducere. Viro Dei requirente quid sibi vellet in hujusmodi deambulatione, cepit eum commovere de oratorii constructione, eumque edocens locum sibi delegisse, filiolumque suum martyrem Eugenium h cooperatorem secum constituisse: Loci, inquit, hujus decrevi fore patronus, postque Deum custos procuratorque benignus. At ille exhilaratus tanta promissione, qualiter res effectum posset habere, ardebat prænoscere. Quonam modo, inquit, pastor egregie, sancti martyris sperem potiri corpore? Sub hæc jucundiori facie refert Apostolus: Numquid Deo quidquam impossibile? Deo mihi que committe.

*qua etiam
Broniensem
ecclesiam re-
aedificavit ju-
letur;*

9 Hanc ergo basilicam a fundamento dirue, ampliorem atque elegantiorum ne pigritis reddere, et juxta quod nunc ostenditur tibi, instantius singula comple. Præmonstrabat quippe illi et quantitatem oratorii, et quomodo quæque ibi oporteret artificari. Jamque sacerdos accersitus advenerat, et ex more compositis Missam celebrare volebat, nec tamen sonitu sui tactu excitare eum audebat, sed potius, ut ultroneus expergisceretur, silens sustinebat. Expleta tandem visione apostolica, beatus Vir a dilecta solvitur somnolentia, et submurmurante presbytero super diutina expectatione, ita percipit eum amabili voce:

Obscuro, serve Dei, super hoc absiste moveri,
Proficuum valde mihi somnum sic subsisse:
Condignas nequeo grates persolvere Christo,
Cujus mira brevi pausans miracula vidi.

*jusso Sanctus
obtemperat
inque reedifi-
cata ecclesia
clericos ad
tempus con-
stituit:*

i

k

l

m

n

o

10 Ceterum si quis obloquendum hoc autumat phantasticum, procul dubio condemnat eum in vita domni Benedicti simile huic gestum, qui discipulis dormientibus cunctas ædificandi cujusdam cænobii officinas i designavit k: quibus etiam super eodem invigilando hæsitantibus, ut ex revelatione didicerant, complere mandavit. Sic quoque beatus Ambrosius, Mediolanensis episcopus, sacris assistens altaribus, apud Turonos Magni Martini exsequis legitur interfuisse sollempnibus l. Vir vero Domini Gerardus jussionis apostolicæ executor promptissime, postquam fine tenus injunctum peregerat opus, ad eandem basilicam devotissimum contulit munus ex copiosis prædiorum suorum redditibus m, quod interim sufficeret ibidem Deo servientibus. Adhibuit quoque illic pro tempore clericorum religionem n, per datam sibi sapientiam instituens eos vivere secundum canonicum morem o.

Talis religio præcessit tempore primo,
Donec, dante Deo, monachorum inducitur ordo,
Rebus et officio longe præclarior illo.

*de corpore
autem Eugeni
acquirendo
sollicitus,
a Berengario
legatus Parisios
mittitur;*

11 Constructo igitur Vir sanctus oratorio, atque ibidem, ut dictum est, constituto clericorum officio, de divinitus sibi promisso cepit plurimum cogitare thesauro, qualiter videlicet potiri posset beati Eugenii martyris et episcopi corpore sacrosancto. Circa quod dum crebro ejus versatur intentio, superius memorato comiti Berengario quibusdam ex causis incidit occasio (sic nimirum divina disponebat promissio) ut in Franciam dirigeret legationem inclito cuidam comiti, nomine Roberto, quem postea Francorum nobilitas sceper-

Octoberis Tomus II.

trifero sublimavit solio p. Ad se autem adscito Dei Athleta, solus soli revelat consilii sui secreta; et ut illuc usque sua proferat missatica, colloquutione commendat amica. Nec mora, Vir Domini cum suis tramitem inquit, paucisque diebus evolutis, Parisius venit; et jam inclinata die, cum tardior hora longius prohiberet procedere, nonnullis suorum indicit congrua sibi ad hospitandum diverticula perquirere. Ipse vero cum paucis veneranda Christi martyrum Dionysii sociorumque ejus adiens limina, Deo devota orationum offert libamina, sibi que Sanctorum exoptanda implorat affore patrocinia. Contigit autem, superna sic providente clementia, ut ipsa eadem hora vespertinam synaxim monachorum decantaret cætera: quorum dulcionis modulationibus dum Vir ecclesiasticus auscultaret attentius, ventum est ad eum supplicationis locum, ubi consuevit chorus fratrum speciatim interpellare suffragia Sanctorum.

AUCTORE
ANONYMO.
P

12 Aliquantis ergo nominatim recitatis, subjuncta est etiam commemoratio Eugenii desideratissimi martyris. Quæ vox ut pervenit ad aures Christi Athleta, non mediocriter cepit animo vacillare, utrumnam arbitraretur, eum forsitan esse, cujus nomen ante didicerat in oromate.

*ibique illud
esse in S. Dionysii
monasterio, ex
hujus monachis
addiscit;*

Et cepit secum tacitus deposcere Christum,
Ut se suspensum celeraret reddere certum.

E

Interea loci completis vespertinalibus hymnis, semotim abductos quosdam fratrum de primis secretim alloquitur istiusmodi verbis. Obscuro, inquit, domini et patres dilectissimi, ut meæ pusillitati intimare dignemini, quisnam fuerit hic martyr, cujus nomen Eugenii modo audivi inter ceteras recitari? At illi intuentes simplicitatem et innocentiam Viri, responsum hujusmodi unanimiter referunt illi. Nonne, inquit, nostis, pater venerande, hunc episcopum fuisse urbis Toletanæ q? Nonne et iste fuit patroni nostri, domni videlicet Dionysii, auditor et collega ad erogandum gentibus verbi Dei semina, qui etiam diris tormentorum suppliciiis spiritum reddidit sui sanguinis imbre perfusus.

*Petit adeo ab
his sacrum
pignus, fitque
ei, si ibi fiat
monachus,
voto potiundi
spes.*

15 Quibus auditis, Vir venerandus mentis suæ gaudia dissimulare nequit ulterius, illisque suum adaperiens desiderium, propensius rogat, ne cui pandant mortalium. O, inquit, patres amantissimi Deoque devotissimi, si vestra complaceret dulcissimæ dilectioni, ut reliquias hujus Sancti conferretis meæ tantillitati, condignum talione, credite mihi, sine dilatione rependerem caritati. Qui super hoc stupore percussus, Quo pacto, inquit Vir Dei, quod postulas potest impleri? Vix enim omnia quis referat miracula, quæ multis in hac Gallica præstiterit provincia, unde omnes ut angelum sic diligunt Eugenium. Crede nostræ fraternitati, rem difficillimam postulasti. Quibus Vir Dei: Nolite, inquit, patres, nolite, quæso, sic loqui, et fidenciam hujus rei tam cito tollere mihi? numquid invalida manus Domini? numquid est quidquam difficile sibi? ibi divina est voluntas, ibi nulla profecto difficultas: ubi nulla difficultas, necessario consequitur possibilitas. Videntes ergo tantam in responsis ejus prudentiam, hujusmodi verbis illi suam prorsus aperient benevolentiam. Eia Vir Domini, perpaucis, si placet, audi, accipe consilium, si vis attingere votum. Si enim cor tuum compungeret amor divinus, ut hoc in loco fieri peroptares monachus; forsitan tuo satisfaceret desiderio Deus, ut, quod tantopere poscis, consequi posses beati martyris corpus: hæc nostri consilii summa; tu vero, quid te oporteat facere, pensa.

F

Post hos sermones abscedunt ad sua fratres,
Sanctus ad hospitium deducitur ante paratum.

14 Igitur consolatoria, quæ sibi fratres suggererunt verba, meditatione creberrima revolvens nocte sub ipsa secum, flebilis secum protrahendo suspiria, tandem adversum se prorupit in hujus quærimoniæ lamenta. Quid, inquit, agimus anima? cur adeo diligimus inania? qui mundana juvat gloria? quid humana proderit pompa? nonne frivola

*Illic vitam
statuit am-
plecti mona-
sticam,*

34 hæc

AUCTORE
ANONYMO.

hæc et transitoria? nonne recedunt, ceu fumus et umbra? Quid sub ambiguo teneris suspensa? mundus transit ejusque concupiscentia. Queramus, quæso, permanentia, spernamus transitoria. Numquidnum peronat sermo Evangelicus, Nisi quis renuntiet iis, quæ possidet, non potest Christi esse discipulus? Renuntiemus ergo, renuntiemus omnibus, ut Christo valeamus inhærere liberius. Hæc et his similia dum deslendo conqueritur Dei Athleta, diem representans polum purpurat aurora, quæ compellit eum repetere cœpti itineris interstitia.

reduzque e
legatione, pe-
tit et impetrat
a Berengario
facultatem
ex sequendi
propositi;

15 Rebus autem ex sententia succedentibus, non multo post ad eum, cujus missum obierat, comitem est regressus: qui cum commissa seriatim retulisset internuntia, jamjamque contemplanter mente cælestia, sic desiderii sui interserit affamina. Oro, inquit, virorum illustrissime, quem Dominus Jesus principali sublimavit honore, ut benignam petitioni meæ aures digneris accommodare. Diutius sub te sæcularem sustinui militiam: jam nunc exigit tempus, ut aliter vivere incipiam. Insignitus ergo habitu monachali deinceps habitare elegi in domo Dei mei, ut expeditus ab omni cura forensi militare valeam Domino soli. Noli, quæso, meo refragari proposito, quatenus, si quid boni cœnobialiter egero, particeps fieri merearis, aspice Christo. Inde comes lacrymis singultim fatur obortis: Numquid, ait, amicorum amicissime, unanimum amicum vis deserere? Quid dilectioni tuæ displicuit in me? cheu incumbbam super te, quiescebam in tuæ unanimatis tranquillitate: sed, ut conjicio, et Evangelica eruditur auctoritate, gladius Domini querit nos ab invicem separare. Quæ nisi a Deo crederem esse, quisnam te vel centimanus gigas a complexu meo posset divellere? Nunc vero, quandoquidem hæc tibi divinitus inspirata, ne temere videar asperrari precamina, voluntas Domini tua et petitio tua.

Dulcia fraternis tunc imprimis oscula labris, Edidit et talem mæsto de corpore vocem: Mostræ pars animæ, nostri memor esto valeque, Atque gemens valde regementem solvit abire.

quod etiam
deinde post
salutaria
quædam mo-
nita

16 Vir vero Domini inde movens gressum, prospere tramite tendit ad Tungrensem episcopum, nomine Stephanum; ut, quia pastor suus erat post Pastorem summum r, ab eo acciperet de hac relicentiam et consilium. Plurimum quippe credebatur profere sibi, si cum benedictione episcopali hostia viva Deo mereretur offerri: a quo susceptus cum debita sibi reverentia, seu pro mutua cognitionis convenientia, seu pro sua, quam optime noverat, sanctimonia, inter cetera, quæ mutuo habuerunt ædificationis colloquia, humiliter insinuat ei, cujus rei advenisset gratia. At Præsul venerandus, ut erat in Scripturis eruditissimus et verbis eloquentissimus, præmonere eum cœpit compluribus exhortationum disputationibus. Fili, inquit, dilectissime, quem diligo præcordialiter amore, non deero devotioni tuæ: sed est tibi cavendum summopere, ne præsumas humero tuo onus imponere, quod deponas postmodum, velis, nolis, cum dedecore. Propositum sane, quod habes in mente, vehementer laudabile: verum perfectioribus etiam viris est formidabile. Numquid clam te sunt versutiæ milleformis satanæ? Quod vix prævalet clericus divinæ Scripturæ clypeo munitus, qualiter implebit laicus tali munimine nudus? Ad hæc Christi Tirunculus paucis refert sermonibus: Id ipsum, ait, mi pater, mecum reputavi frequentius, neque meis viribus confido ulla tenus: sed Domino potius committens animam et corpus, gloriolam mundi sperno cum suis oblectationibus.

approbante
Stephano,
Tungrensi
episcopo Pa-
risius regre-
ditur, mona-
chumque in
S. Dionysii

17 Dominus denuo episcopus: Quoniam quidem, inquit, Fili carissime, in hac intentione video te fixum et immobilem esse, ne videar dissuadere, quod oporteret me magis persuadere, si quid vovisti Domino, redde. Melius enim non vovere, quam votum non reddere. Et absolvens eum criminibus cunctis, signaculo consignat summæ Trinitatis, datoque osculo pacis, effundit etiam

super eum hanc imprecationem benedictionis. D
Jesu summa salus hominum qui respicis actus, monasterio
Cui nihil occultitur, cui pectora nostra loquuntur, induit.
Ad bona, posco, tuum benedicens dirige ser-
vum:

Ut tua jussa colat, et te super omnia quærat,
Quatinus æternæ comprehendat præmia palmæ.
Tanto igitur Vir Dei ditatus viatico a domno pontifice, dilabitur cum spirituali gaudio, et Parisius rediens cum festinantia, atque beati Dionysii beata revisens limina, probatus in omni patientia, humilitate et pœnitentia, sicut edocet salutifera patris Benedicti Regula, barbæ seu capitis casarie deposita, monachicum tandem obtinuit schema, traditis videlicet ad eundem locum, quæ sui juris erant in Lothariensi provincia s.

ANNOTATA.

a Pro Stablicellensis vici, territorii Lomacensis, Stantii seu, ut alii scribunt, Stantionis et Haganonis notitia ad Commentarii prævii num. 14 et tres seqq.

b Quo anno Stephanus, Leodiensis episcopus, obiit, et an certo cum Plictrude, S. Gerardi matre, consanguinitatis vinculo fuerit conjunctus, in Commentario prævio, ac primum quidem num. 41 et seq.; alterum vero § 2 est discussum.

c De Berengario primo, Lomacensi seu Namurcensi, aut, ut ab aliis scribitur, Namucensi comite, de quo in Commentario prævio a num. 25 usque ad num. 29 nonnulla disputata sunt, sermo hic est. Comes ille anno 908, imo etiam anno 952 in vivis adhuc erat superstes, ut ex iis, quæ Commentarii prævii num. 25 et 156 dicta sunt, manifestum efficitur.

d Et tamen tunc, imo etiam postea, cum Gerardus anno 918 Broniensis ecclesiæ prædia aliquot donavit, erat adhuc Santius, ejus pater, in vivis superstes. Ut difficultatem hanc solutam invenias, ad Commentarium prævium num. 53.

e S. Lambertus, quem hic indubie designat biographus, ab anno circiter 670 ad annum usque, ut probabiliter est 709, Tungrensem seu Leodiensem ecclesiam moderatus est, uti apud nos ad quartam decimam Septembris diem in Commentario ad sancti hujus episcopi Vitam prævio ostenditur. Hinc porro jam consequitur, ut Pipinus, cujus jussu, quod memorat biographus, oratoriolum fuit castrum, fuerit et tribus Pipini passim celebrari solitis ille, quem Heristallium nuncupant; hic quippe sæculo septimo, et initio sequentis floruit, anno 714 e vivis creptus.

f Marliga, ut Mabillonius in suis ad S. Gerardi Vitam Annotationibus observat, seu Marliga, silva Bronjo contigua, perstat etiam nunc, vulgo Marlaigne, non longe a Namuco Sabim inter ac Mosam posita.

g Quid de visione hæc, S. Gerardo divinitus oblata, statuendum arbitret, num. 52 Commentarii prævii exposui. At vero an in illa S. Gerardo promissa quoque fuerit sanctissimæ Crucis portio, et aqua, quæ agris putatur salutaris, num. 514 et seq. discussum invenies.

h Eugenius martyr, cujus corpus ab Apostolorum principibus Gerardo fuisse in visione promissum, indicat biographus, nec Dionysii Areopagitæ discipulus, nec Toletanus archiepiscopus hoc Vitæ loco vocatur, et tamen Eugenius martyr, cujus corpus seu potius notabilem hujus partem a Dionysianis monachis obtinuit Gerardus, ab his infra pro Dionysii Areopagitæ discipulo et pro Toletano archiepiscopo Gerardo obtruditur. An recte, Commentarii prævii § 3 defini.

i Officinæ in monasteriis, ut Cangius in Glossario ad hanc vocem docet, dicuntur ædicula, in quibus asservantur, quæ ad viclus aut alios usus monachorum spectant: si hic recte scriberet biographus, generaliori loquendi modo dicendum esset, officinas in monasteriis esse omnia diversa loca, quæ monachorum usibus deservunt.

k S. Benedicti abbatis, Ordinis sui fundatoris Vita, quam S. Gregorius Magnus Papa toto suo secundo

A cundo *Dialogorum libro est complexus, Operi nostro ad 21 Martii exstat inserta: in hac autem num. 22 de S. Benedicto ita memoratur: Alio quoque tempore a quodam fideli viro fuerat rogatus, ut in ejus prædio juxta Taracinensem urbem, missis discipulis suis, construere monasterium debuisset. Qui roganti consentiens, deputatis fratribus patrem constituit, et quis ei secundus esset, ordinavit: quibus euntibus spondit, dicens: Ite, et die illo ego venio, et ostendo vobis, in quo loco oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo susceptionem hospitem, vel, quæque sunt necessaria, ædificare debeatis. Qui benedictione percepta, illico perrexerunt, et constitutum diem magnopere prætolantes, paraverunt omnia, quæ his, qui cum tanto Patre venire potuissent, videbantur esse necessaria. Nocte vero eadem, qua promissus illucescebat dies, eidem servo Dei, quem illic patrem constituerat, atque ejus præposito, Vir Domini in somnis apparuit, et loca singula, ubi quid edificare debuissent, subtiliter designavit. Cumque utrique a somno surgerent, sibi invicem, quid viderant, retulerunt: non tamen visioni illi omnimodo fidem dantes, Virum Dei, sicut se venire promiserat, expectabant. Cumque Vir Dei constituto die minime venisset, ad eum cum morore reversi sunt, dicentes: Expectavimus, pater, ut venires, sicut promiseras, et nobis ostenderes, ubi quid edificare deberemus, et non venisti. Quibus ipse ait: Quare, fratres, quare ista dicitis? Numquid, sicut promisi, non veni? Cui cum ipsi dicerent, Quando venisti? Respondit, numquid utrisque vobis dormientibus non apparui, et loca singula designavi? Ite, et sicut per visionem vidistis, omne habitaculum monasterii ita construite. Qui hæc audientes, vehementer admirati, ad prædictum prædium sunt reversi, et cuncta habitacula, sicut ex revelatione didicerant, construxerunt. Hanc duorum S. Benedicti discipulorum visionem seu potius oblatam his in somno sancti patris sui apparitionem indubie hic designat biographus, ut consideranti patebit.*

I. S. Ambrosius, Mediolanensis archiepiscopus, die Dominico, ut Gregorius Turonensis lib. 1 de Miraculis S. Martini cap. 3 refert, publice in ecclesia obdormivit, et transactis fere duarum aut trium horarum spatiis, a suis, ut lectionem legi juberet, excitatus, dixit, obiisse S. Martinum, et se ejus funeri obsequium præbuisse, Adhæc Gregorius post pauca inducit S. Ambrosium in laudem S. Martini ita exclamantem: O beatum virum, in cujus transitu Sanctorum canit numerus, Angelorum exultat chorus, omniumque caelestium virtutum occurrit exercitus; diabolus præsumptione confunditur, Ecclesia virtute roboratur, sacerdotes revelatione glorificantur! Quem Michael adsumsit cum angelis, Maria suscepit cum Virginum choris, paradisi retinet lætum cum Sanctis. Hæc et plura alia, tanquam verba Ambrosii referens, ibidem habet Gregorius. Verum, inquit ad 29 Septembris in suo de S. Michael et omnibus angelis Commentario Historico num. 556 et 557 Stillingus noster, tota hæc relatio ab aliquibus proficitia habetur, quod existiment, S. Ambrosium obiisse ante S. Martinum, ut credit Baronius, alique non pauci eum secuti. Hinc aliqui voluerunt, dictam visionem non obtigisse S. Ambrosio Mediolanensi, Ecclesie doctore, sed S. Ambrosio, qui illo tempore Mediolani Santonum in Gallia episcopatum gerebat, ut observavimus ad xxviii Augusti, quo de S. Ambrosio Santonensi egimus. Revera fieri potuit, ut, quod contigerat S. Ambrosio in Gallia antistiti, per traditionem corruptam a Turonensi transferretur ad celebriorem in Italia Ambrosium. At necdum inveni tam certo probatum, superfuisse S. Martinum post S. Ambrosium, ut S. Gregorium certi erroris arguendum existimen. Poterit ad xi Novembris aut ad vii Decembris res illa prolixius examinari, quam congruat huic loco. Ita recte Stillingus. Verumne ergo, an falsum sit, quod hic de S. Ambrosio, Me-

diolanensi episcopo, legi asserit biographus, ad 11 Novembris aut ad 7 Decembris diem discutendum relinquo.

m Quod supra ad litteram d dictum est, hic repetitum puta.

n Gerardus jam tum Bronii, cum hoc fecit, cœnobium extraxerat. Videsis Commentarii prævii § 7.

o Hinc sat validum formatur argumentum pro opinione, quæ monasterium Bronense a Gerardo nondum monacho statuit constructum. Adi Commentarii prævii num. 95 et seq.

p Robertus, a biographo hic memoratus, Roberti, cognomento Fortis, filius, et Odonis Francorum regis frater, primo quidem Parisiensis comes existit; ast deinde, anno nempe 922 Remis apud S. Remigium ab episcopis et primatibus regni fuit etiam Francorum rex contra Carolum Simplicem constitutus: regnum autem haud diu tenuit. Fuit enim anno 925, illum inter et Carolum Simplicem commissa prope Suesionas pugna, lanceis confossus. Adi Frodoardum in Chronico ad annum 922 et seq.

q Eugenium, cujus reliquias a Dionysianis accepit Gerardus, verosimillime non fuisse Toletanum archiepiscopum, nec Dionysii Areopagite discipulum, in Commentario prævio § 6 docui.

r Ante erectum scilicet a Pio IV, summo Pontifice, Namurci episcopatum Bronense monasterium Tungrensi seu Leodiensi episcopo in spiritualibus suberat.

s Gerardus hac donatione etiam Bronense monasterium Dionysianis monachis subiecit, cum illud postea ab his, ut securitati ejus consuleret, redimere debuerit, uti in Commentario prævio dictum est.

CAPUT II.

Vita in monasterio sancte acta, promotio ad Ordines sacros et ad ipsum sacerdotium, reditus in patriam cum S. Eugenio corpore aliisque Sanctorum reliquiis, variaque hujus adjuncta.

Nolens ergo torpescere (otiositas nempe inimica est animæ) suppliciter cepit exposcere, ut sibi liceret litteras addiscere. Super quo fratribus admodum admirantibus, quod Vir jam dudum barbatus a applicari vellet ulterius studiis litterarum puerilibus; dum id diatim expeteret importunius, uni eorum traditur erudiendus. Ut vero plus mireris humilitatem et sollertiam ejus, litteratim percurrit prima elementa, ceu quinquennis puerulus; sicque suum minime relaxans propositum, in paucitate dierum memoriae totum commendat Psalterium. Nec mirum; nulla namque ad discendum mora, ubi Spiritus sancti doctrix est gratia. Subinde sacri Codices sibi apponuntur, divino dogmate ubertim debriatur, ut quemadmodum apes florilega pratorum pervolat ampla, ut sibi dulcifluo componat nectare mella; sic et iste sedulus Dei Assecla doctorum recitans scripta, divini favos eloquii ab eorum melliflua excipiebat doctrina, atque sagaciter sacra pectori condebat mandata. Nec interim ad obediendum Regule aliquo marcebat tepore, sed in cunctis, quæ videbatur agere, eandem magistram gaudebat habere.

19 Quod Prior b et fratres sub silentio contempnantes, et qualis quantusve foret, intelligentes, ne lucerna lateret sub modii umbra, quærentes, idoneum censent promoveri ad sacros Ordines. Per quos paullatim permotus, ut in præsentiarum nostræ narrationis explicat textus, attingere etiam meruit honorem presbyteratus, utpote quem totius probitatis adornaverat decus. Qui licet reclamans maluerit obsistere, indignum se vociferans multimoda excusatione; convictus tamen a fratribus vel Priore, jussis eorum compulsus est acquiescere, ne videretur obediendum deserere, quæ ceterarum comes virtutum assolet esse. Anno igitur conversionis

ACTORE
ANONYMO.

Sanctus jam
monachus
litteras addi-
scit, Regulam
interea accu-
rate obser-
vans;

a

ad sacerdo-
tium nono sui
ad monaste-
rium accessus
anno promo-
vetur.

b